

MIROSLAVĚ LUDVÍKOVÉ K NEDOŽITÝM DEVADESÁTINÁM (1923–2005)

Cesta Miroslavy Ludvíkové k národopisu nebyla přímočará. Na dráhu národopisce a muzejníka se vydala až po několika letech pedagogického působení. Vystudovala češtinu a francouzštinu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde absolvovala v roce 1949. Přiostrůjící se politické poměry v Československu jí v kariéře gymnaziální profesorky zabránily. Začala učit na venkovských základních školách na Brněnsku, ve Zbraslavi a ve Střelicích. A právě tam ji mimoškolní práce s dětmi přivedla v roce 1953 k zájmu o lidový kroj, zájem, jenž se zprvu projevil úsilím o oživení kroje na místních slavnostech dožinek a hodů, zakrátko se však posunul do sféry sběratelské a posléze i vědecké. Když v roce 1956 nastoupila Miroslava Ludvíková do Moravského muzea s perspektivou vědeckého pracovníka na etnografické oddělení, přinesla do muzejních sbírek „věnem“ 150 kusů krojových součástí, v řadě kusů unikátních, které na vesnicích získala a které utvořily základ dnešní ucelené kolekce odívání na Brněnsku v 19. a 20. století. Nové profesi se chtěla věnovat systematicky a tak se již v prvním roce svého muzejního působení rozhodla pro studium etnografie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy. K hlubšímu srovnávacímu studiu lidového kroje a textilního umění ji získala etnografka Drahomíra Stránská. Lidový kroj byl i tématem její kandidátské disertační práce (1966), lidový oděv a výšivka zůstaly natrvalo jejím hlavním odborným zájmem. Metodické podněty z prací maďarské etnografky Edith Félové, studijní pobyt v maďarských muzeích v šedesátých letech 20. století a poznatky nashromážděné studiem muzejních sbírek se staly základem její badatelské orientace.

O lidovém kroji a textilním umění napsala Miroslava Ludvíková více než padesát časopiseckých studií a několik samostatných publikací (*Moravské lidové kroje* 1969, *Kloboucká zamyšlení* 1971, *Kroj brněnského venkova* 1979, *Lidová výšivka na Podluží* 1982). Mnohaleté systematické studium lidové výšivky zhodnotila v publikaci, která v české etnologii zůstane trvale dílem základním (*Moravská lidová výšivka* 1986). Po mnoho let byla kurátorkou rozsáhlého fondu lidových textilií, programově jej doplňovala a také zhodnotila v odborných studiích a na výstavách doma a v zahraničí. Z nich zmíníme výstavy *Moravská lidová výšivka* (Brno 1979), *Indigo country cloths and artefacts from Czechoslovakia* (Farnham 1987), *La stampa in blu* (Precenicco 1992). V devadesátých letech 20. století věnovala Miroslava Ludvíková soustavnou pozornost unikátnímu souboru kvašů moravských a slezských krojů z roku 1814, o jehož získání do fondu Moravského zemského muzea v roce 1982 usilovala a který se stal námětem několika jejích studií a souborné výstavy (*Moravské a slezské kroje* 1814). V roce 1994 měla příležitost prostudovat si druhou část souboru uchovávanou v Mnichově ve fondu Sudetoněmeckého archivu, což jí podnítilo k uspořádání souborné výstavy (Mnichov 1993 a Brno 1994) a reprezentační publikace v českém a německém jazyce (*Moravské a slezské kroje. Kvaše z roku 1814* 2000).

K systematickému studiu lidového textilu připojila Miroslava Ludvíková další badatelské téma, lidovou stravu. Vypracovala si metodiku výzkumu, který zaměřila na Brněnsko, Dra-

hanskou vysočinu, na Kloboucko a Ždánicko a na Znojemsko. S výsledky svého studia vystupovala na mezinárodních konferencích v Norsku (Sogndal 1987), v USA (Philadelphia 1989), na Kypru (1996). Vskutku průkopnický význam mají její práce z výzkumů v nově osídlených lokalitách na jižní Moravě, na Mikulovsku a Znojemsku, zaměřené zejména na lidovou stravu (*Pohřební pohoštění a hostiny* 1971, *Pohostinnost jako normující základ sociálního kontaktu* 1977, *Integrační proces v lidové stravě v jihomoravském pohraničí* 1986 aj.). Práce v tomto kraji ji zaujala pro neobyčejnou pestrost tradic lidové kultury, pro možnost konfrontace etnických a regionálních specifik v širším evropském kontextu, pro sledování postupu kulturního a sociálního sblížení lidí přicházejících na své nové působiště z různých koutů Československa a z ciziny. K tomuto kraji měla osobitý vztah, připomínal jí jižní Slovensko, kde žila do svých dvanácti let na různých místech. Rodina se často stěhovala podle toho, kam byl otec, státní zaměstnanec, služebně překládán. Už letmý pohled do rozsáhlé bibliografie Miroslavy Ludvíkové, publikované v příloze časopisu *Národopisná revue* v roce 1997,¹ kterou doplňujeme pracemi z posledních let,² ukazuje zájmy přesahující hlavní okruhy témat, jež určují její vědecký profil, ať je to výtvarná a duchovní kultura nebo obyčejová tradice.

Výsledky své badatelské činnosti předávala Miroslava Ludvíková do společenské a kulturní praxe. Bylo to zejména její působení v řadě muzejních vědeckých rad a sbírkotvorných komisí, poradních sborů a porot a konzultační činnost pro folklorní soubory, pro něž napsala několik skript.

V muzejnictví přitahovala Miroslavu Ludvíkovou od počátku tvorba výstav. Mohla při nich uplatnit nejen hlubokou znalost muzejních sbírek a interpretaci pramenného materiálu v širších souvislostech tradiční kultury, ale i pedagogické zkušenosti, představivost a široký kulturní rozhled. Z muzejních autorských výstav realizovaných doma a v zahraničí uvedme, vedle již jmenovaných, např. *Tisíc kraslic* (1964), *Peinture sous verre* (Marseille 1969), *Domov na předměstí* (1980), *Vesna v Moravii* (Leningrad 1984), *Lidová kultura na Brněnsku* (1987), *Výšivky z venkovských kostelů* (1997). Spolupracovala na dlouhé řadě výstav Etnografického ústavu Moravského zemského muzea i na jeho první stálé expozici (*Lid v pěti generacích*, 1961).

Jubilejní vzpomínka je připomenutím významné etnografky, jejíž dílo se vyznačuje tematickou šíří a hloubkou vědeckého přístupu. Miroslava Ludvíková zůstává vzorem pro mladší generace badatelů a muzejníků širokým rozsahem vědomostí, kulturním rozhledem a obdivuhodnou znalostí reálií tradiční lidové kultury.

Eva Večerková

POZNÁMKY

1 Miroslava Ludvíková. Bibliografická příloha *Národopisné revue* č. 10. Ústav lidové kultury, Strážnice 1997.

2 Samostatné publikace a články z let 1997–2003:

Jako když dýcheš na sklo. Moravské zemské muzeum, Brno 2004.

Lidový kroj na Hané. Muzeum Komenského v Přerově. Přerov 2002.

Moravské a slezské kroje. Kvaše z roku 1814. Moravské zemské muzeum, Brno 2000.

Poznámky k výšivkám ze střední Evropy. *Folia ethnographica* 31, 1997, s. 3–10.

Houby – Fungi. *Folia ethnographica* 32, 1998, s. 119–134.

Síťované vložky z Malé Hané – nové přírůstky. *Folia ethnographica* 33, 1999, s. 143–146.

Pohřební obrázky, dobový jev dvacátého století. *Folia ethnographica* 34–35, 2000–2001, s. 105–121.

Tříkrát o koutcích na Moravě. *Folia ethnographica* 36–37, 2002–2003, s. 59–64.